

Publieke Geheimen en de beoogde Impact

Publieke Geheimen (PG) is een concreet project dat plaatsvindt in wijken en dorpen in Brabant, maar het staat niet op zichzelf. Het maakt deel uit van een bredere werkpraktijk binnen de culturele sector, waarin makers en gezelschappen zoeken naar manieren om dichter bij mensen te werken, buiten de traditionele podia en instellingen. Binnen die praktijk bestaan verschillende werkwijzen naast elkaar. Sommige makers werken, zoals bij Publieke Geheimen, vanuit verhalen van bewoners en ontwikkelen samen met hen een project. Tegelijkertijd zijn er makers die autonoom werk maken – voorstellingen die vertrekken vanuit een eigen artistieke visie, zonder participatie. Ook dit soort werk is van grote waarde, juist om te tonen in wijken, buurten en dorpen.

Wat deze praktijken verbindt, is niet de vorm, maar de plek en de intentie: kunst en cultuur zichtbaar en beleefbaar maken op plekken waar dat minder vanzelfsprekend is. Publieke Geheimen laat één manier zien waarop dat kan. Het project fungeert als een concrete casus waarin zichtbaar wordt hoe een samenwerking kan ontstaan tussen makers en welzijnsorganisaties. De impact van dit traject moet daarom in die context worden gelezen: niet alleen als wat er binnen Publieke Geheimen gebeurt, maar als een stap richting een werkvorm die breder toepasbaar is. Een werkvorm waarin zowel participatieve projecten als autonoom gemaakte voorstellingen een plek kunnen krijgen, en waarin ook andere makers en gezelschappen projectmatig en/of zelfs langdurig kunnen samenwerken met lokale partners.

1. Een rijker en breder cultureel aanbod in de regio

Binnen deze bredere ambitie - een toekomstbestendige werkvorm - draagt deze manier van werken bij aan het vergroten van een gevarieerd en kwalitatief hoogstaand cultureel aanbod in Brabant. Dat gebeurt niet alleen door het maken van één type project, maar juist door ruimte te bieden aan verschillende vormen van kunst en cultuur. In veel dorpen en wijken is het culturele aanbod beperkt of weinig zichtbaar. Tegelijkertijd is er wel degelijk behoefte aan betekenisvolle ervaringen, aan iets dat verrast, schuurt of even uit het alledaagse tilt. Zowel participatieve projecten als autonoom gemaakte voorstellingen kunnen daarin voorzien. Projecten zoals Publieke Geheimen voegen daar een laag aan toe door bewoners actief te betrekken en verhalen uit de omgeving zichtbaar te maken. Maar net zo goed kan een autonome voorstelling - die niet voortkomt uit het betrekken van de inwoners zelf - van grote waarde zijn, juist omdat zij een ander perspectief binnenbrengt of een nieuwe verbeelding laat zien. De kwaliteit van het aanbod zit daarmee in de combinatie. Makers brengen hun eigen signatuur en vakmanschap mee, ongeacht de vorm waarin zij werken. Door deze verschillende praktijken te verbinden aan een lokale infrastructuur, ontstaat een rijker en meer gelaagd cultureel landschap.

Samenwerking met de nu deelnemende welzijnsorganisaties maakt zichtbaar dat er al een potentieel netwerk bestaat waarin dit aanbod dan kan landen. Deze organisaties zijn actief op veel locaties en hebben direct contact met bewoners. Daardoor ontstaat de mogelijkheid om verschillende vormen van kunst en cultuur - participatief én autonoom - te tonen op plekken waar dat nu nog weinig gebeurt.

De impact zit niet alleen in het aantal of soort projecten, maar in het zichtbaar en werkbaar maken van deze potentie. Dat er een infrastructuur is waarin het aanbod kan groeien, zich kan spreiden en inhoudelijk kan verdiepen.

2. Het verlagen van drempels: cultuur dichterbij brengen

Het verminderen van barrières voor cultuur is een opgave die breder speelt dan binnen één project. Publieke Geheimen laat zien hoe drempels verlaagd kunnen worden door cultuur naar de leefomgeving van mensen te brengen, maar deze aanpak is ook relevant voor andere kunst- en cultuurvormen. Wanneer voorstellingen - of ze nu participatief zijn of autonoom - plaatsvinden in de buurt, in een wijkcentrum, op een plein of langs een route door het dorp, verandert de verhouding tussen publiek en kunst. De stap om deel te nemen wordt kleiner, omdat de context vertrouwd is. Voor sommige mensen is deelname aan een participatief project een passende ingang. Voor anderen is juist het kijken naar een voorstelling, zonder zelf actief betrokken te zijn, een prettige manier om in aanraking te komen met cultuur. Door beide vormen naast elkaar te laten bestaan, ontstaat een breder bereik.

Welzijnsorganisaties spelen hierin een belangrijke en feitelijke cruciale rol. Via hun netwerken en de eigen werklocaties bereiken zij bewoners die niet vanzelfsprekend naar een theater of culturele instelling gaan. Door samen te werken met makers en andere welzijnsorganisaties kunnen zij cultuur zichtbaar maken op plekken waar mensen al komen en zich op hun gemak voelen. De bredere impact zit in het besef dat bereik niet zozeer toeneemt door meer aanbod, maar door een andere manier van organiseren: dichterbij, herkenbaar en met verschillende manieren om aan te haken.

3. Inclusiviteit als vanzelfsprekend onderdeel van de werkwijze

De bijdrage aan een inclusieve samenleving zit in deze aanpak besloten in de manier van werken. Niet als losstaand doel, maar als logisch gevolg van de keuzes die worden gemaakt. Binnen projecten zoals PG staat het verzamelen en verbeelden van verhalen centraal. Deze verhalen komen van bewoners zelf en weerspiegelen de diversiteit van een wijk of dorp. Tegelijkertijd dragen ook autonome voorstellingen bij aan inclusiviteit, doordat zij andere perspectieven zichtbaar maken en nieuwe verbeelding introduceren. Inclusiviteit betekent hier dat er ruimte is voor verschillende manieren van deelnemen. De ene persoon deelt een verhaal, de ander kijkt, een derde raakt in gesprek. Er is geen vaste vorm die bepaalt hoe iemand betrokken moet zijn. Het anonieme karakter van de verhalen in bijvoorbeeld Publieke Geheimen maakt dat mensen zich vrijer voelen om te delen. Tegelijkertijd zorgt de artistieke vertaling ervoor dat deze verhalen toegankelijk worden voor een breed publiek.

Voor welzijnsorganisaties betekent deze werkwijze dat bewoners in een andere rol zichtbaar worden: niet alleen als deelnemer, maar als iemand die bijdraagt aan betekenis en inhoud. Dat kan leiden tot andere vormen van contact en een meer gelijkwaardige benadering. In bredere zin laat deze aanpak zien dat inclusiviteit ontstaat wanneer de werkwijze open en toegankelijk is ingericht.

4. Ontmoeting en sociale cohesie door gedeelde ervaringen

De impact op sociale cohesie ontstaat in de manier waarop kunst mensen bij elkaar brengt. Dat kan binnen participatieve projecten, maar net zo goed bij het gezamenlijk beleven van een voorstelling. Wat deze vormen gemeen hebben, is dat zij een gedeeld moment creëren. Mensen kijken, luisteren of bewegen samen door een ervaring. Dat vormt een vanzelfsprekende aanleiding voor contact. Soms blijft dat contact klein: een korte uitwisseling, een blik, een opmerking. Soms ontstaat er een gesprek dat verder gaat. In beide gevallen draagt het bij aan een gevoel van verbondenheid. Projecten zoals Publieke Geheimen maken dit zichtbaar doordat mensen samen hun eigen omgeving opnieuw ervaren. Autonome voorstellingen doen dat op een andere manier, door iets nieuws binnen te brengen en mensen samen te brengen rond een gedeelde beleving. Lokale partners zorgen ervoor dat deze momenten niet op zichzelf staan. Zij verbinden het aan bestaande netwerken, waardoor de impact kan doorwerken. Wanneer deze werkwijze vaker wordt toegepast, ontstaat een praktijk waarin ontmoeting geen apart doel is, maar een logisch gevolg van culturele activiteiten in de leefomgeving.

5. Van project naar werkvorm: ruimte voor meerdere makers

De kern van de beoogde impact ligt in het ontwikkelen van een werkbare manier van samenwerken tussen de sectoren cultuur en welzijn. Publieke Geheimen laat zien hoe dat eruit kan zien, maar het doel is nadrukkelijk breder. Er zijn veel makers die willen werken in wijken en dorpen, maar die nu vaak afhankelijk zijn van losse projecten en tijdelijke financiering. Sommigen werken participatief, anderen autonoom. Wat ontbreekt, is een samenwerkingsstructuur waarin al deze vormen een plek kunnen krijgen. Door te werken aan een verbinding tussen makers en welzijnsorganisaties ontstaat een model waarin ook verschillende vormen van kunst naast elkaar kunnen bestaan en elkaar versterken. Makers kunnen aansluiten bij bestaande netwerken, en welzijnsorganisaties krijgen nieuwe mogelijkheden om cultuur in te zetten. Binnen Brabant is hiervoor een sterke basis aanwezig. Welzijnsorganisaties zijn actief op veel locaties en hebben langdurige relaties met bewoners. Door deze infrastructuur te verbinden met het werk van makers ontstaat een netwerk waarin kunst en cultuur op een meer continue manier en op heel veel locaties aanwezig kunnen zijn.

Afsluitend - de beoogde impact in perspectief

Publieke Geheimen richt zich met veertien locaties op ongeveer 2.500 directe bezoekers. Dat is een helder en meetbaar resultaat, maar het vormt slechts een deel van het geheel. De impact begint al in de voorbereidende fase, waarin bewoners worden benaderd en verhalen worden verzameld. In die periode komt een veel grotere groep mensen in aanraking met het project, bijvoorbeeld via gesprekken, ontmoetingen en plekken in de wijk waar het project zichtbaar wordt. Daarnaast is er een bredere kring van betrokkenheid: mensen die een verhaal delen zonder zelf deel te nemen, mensen die via anderen over het project horen, of die op een andere manier geraakt worden. Het bereik is daarmee breder en meer gelaagd dan alleen het aantal bezoekers van de voorstellingen.

Tegelijkertijd laat Publieke Geheimen vooral zien wat er mogelijk is wanneer deze manier van werken wordt toegepast. Het bereik kan daarom ook worden gezien als een indicatie van het potentieel wanneer deze aanpak vaker en op meer plekken wordt ingezet. Niet alleen in de vorm van dit project, maar ook in andere vormen van samenwerking tussen makers en lokale organisaties.

In dat licht is de vraag naar kosten en opbrengst begrijpelijk. Wanneer het aantal bezoekers wordt afgezet tegen de totale investering, zijn de kosten hoog. Tegelijkertijd wordt er met deze impact-investering aan meer gewerkt dan alleen de uitvoering van een aantal voorstellingen. Er wordt gebouwd aan samenwerking tussen makers en welzijnsorganisaties, aan relaties met bewoners en aan een manier van werken die nog volop in ontwikkeling is. Dat vraagt tijd, aandacht en afstemming. Niet omdat het ingewikkeld moet zijn, maar omdat het gaat om het zorgvuldig opbouwen van iets dat nog niet vanzelfsprekend bestaat. Juist in die fase ligt de waarde: er wordt ervaring opgedaan, er worden verbindingen gelegd en er ontstaat inzicht in hoe deze samenwerking in de praktijk kan functioneren. Wanneer die basis verder groeit, ontstaat er ruimte voor meer continuïteit en kan deze werkwijze door meer makers en organisaties worden benut. Daarmee verschuift het perspectief van een afzonderlijk project als Publieke Geheimen naar een bredere praktijk, waarin kunst en cultuur op meerdere plekken en in verschillende vormen aanwezig kunnen zijn – zowel participatief als autonoom. De beoogde impact is - samenvattend - het versterken van een praktijk waarin kunst en cultuur dichterbij mensen komen te staan, en waarin samenwerking met lokale partners bijdraagt aan een duurzaam en levendig cultureel landschap. Niet een praktijk die alleen incidenteel zichtbaar is, maar een vanzelfsprekend en terugkerend onderdeel van het dagelijks leven in wijken, buurten en dorpen.